

UZPOSTAVA ŽENITBENE ZAJEDNICE

razvrgnute ovršivom osudom na razstavu od stola i postelje

Dr Franjo Herman

Razstava od stola i postelje bilo doživotna (vd. k. 1129.) bilo privremena na određeno ili neodređeno vrijeme (vd. k. 1131.) može biti izrečena ili upravnom odlukom Ordinarija ili osudom crkvenog sudišta. Upravna odluka postaje odmah ovršivom, a sudska osuda onda, ako protiv iste nije uložen priziv ili ako predleže dvie suglasne osude (vd. k. 1903.). Konačnu pravnu moć (pravomoćnost) razstava od stola i postelje ne zadobiva nikada prema odredbama kk. 1903. i 1989. u svezi s poznatim odgovorom Odbora za tumačenje (Comm. Interpr. 8. IV. 1941. AAS, 1941., 173). U slučaju doživotne razstave (zbog preljube) može nedužna stranka uvijek tražiti uzpostavu ženitbene zajednice (vd. k. 1130.), a u slučaju privremene razstave mogu to tražiti obje stranke, ako su međutim razlozi za razstavu prestali (vd. k. 1131., § 2).

Ako stranke nisu sporazumne s uzpostavom ženitbene zajednice, nego se jedna tomu protivi, potrebno je u slučaju kada je razstava izrečena upravnom odlukom Ordinarija, da isti Ordinarij, pošto izvansudskim izvidima utvrdi, da je traženje osnovano, novom odlukom prvu stavi izvan snage i naloži uzpostavu ženitbene zajednice. U slučaju kada je razstava izrečena sudskom osudom, mora se provesti parnični postupak o traženoj uzpostavi ženitbene zajednice (causa restaurationis vitae coniugalis) i novom osudom prvu staviti van snage. Pitanje je sada, koji je sud nadležan za ovaj postupak i za novu osudu, kojom se prva stavlja izvan kreposti. To ovisi o tom, da li se ovaj sudski postupak o uzpostavi ženitbene zajednice ima smatrati o b n o v o m prve parnice prema odredbama kk. 1989 i 1903 (ulterior eiusdem causae propositio, eiusdem causae retractatio) ili posve novom parnicom (causa omnino nova). Meni se činilo posve jasnim, da se pri tom radi o o b n o v i p o s t u p k a prve parnice, osobito stoga što se u tom obnovljenom postupku moraju među istim parničnim strankama ponovno izpitati isti razlozi, te riješiti, da li još i dalje postoje ili ne, te izreći nova osuda, kojom se prva već ovršiva stavlja van kreposti. Zato sam držao (a držim i dalje), da je na osnovu Odgovora Odbora za tumačenje od 16. VI. 1931. (AAS, 1931., 178) u svezi s Odgovorom od 8. IV. 1941. (AAS, 1941., 173) i odredbama SCSacram. Instr. 15. VIII. 1936. (art. 217. et 218. AAS, 1936., 313 sqq) za taj s u d s k i postupak o uzpostavi ženitbene zajednice razvrgnute ovršivom osudom na razstavu od stola i postelje izključivo nadležan p r i z i v n i s u d t. j. onaj viši sud, pred kojim bi se pitanje razstave rješavalo, da prva osuda nije postala ovršivom. To sam uztvrdio i u svojoj radnji: »*Pravni značaj parnica od stola i postelje*« (u Bogosl. Smotri, 1941. str. 234). Međutim se je u jednom konkretnom slučaju prizivni sud proglasio nenadležnim i vratio predmet prvomolbenom sudu, jer da se kod postupka o uzpostavi ženitbene zajednice radi o p o s v e n o v o j parnici, a ne o obnovi prve. Ovo je sporno pitanje o nadležnosti u ovom konkretnom slučaju onda putem SCSacram. predloženo (prema odredbi k. 1604, § 1 st. 6) na rješenje Vrhovnom Sudištu Apostolske Signature. Signatura je odobrila odluku prizivnog suda i odpisom od 24. II. 1943. nr. 116/E. izrekla: »*In casu sicut proponitur competens est tribunal orimae instantiae*«.

To rješenje dakako obvezuje samo u konkretnom slučaju i ne sadrži obće obvezatnu odredbu, te nema značaj vjerovnog tumačenja ili načelnog rješenja. Napose nije jasno iz toga rješenja, da li je za postupak o uzpostavi ženitbene zajednice nadležan prvomolbeni sud i u takovim slučajevima, kada predleži za razstavu od stola i postelje ovršiva osuda drugo- ili trećomolbenog suda. No svakako ovo rješenje Signature sadrži jaki dokaz u prilog shvaćanju, da se kod uzpostave ženitbene parnice ne radi o obnovi postupka (de eiusdem causae retractatione), nego da predleži posve nova parnica (causa omnino nova). Meni se i dalje čini, da to shvaćanje ne odgovara s a d a n j i m kanonskim postupovnim propisima, nego da je to povratak (recidiva) u staro pravo prije Kodeksa, kada je za obnovu postupka bio nadležan uvijek prvomolbeni sud.

PROGLAŠENJE OSUDA KOD CRKVENIH SUDIŠTA

Dr Franjo Herman

O tom donosi propis kanon 1877. koji kaže: »Proglašenje osude može se izvršiti na tri načina, ili tako da se pozovu stranke da saslušaju svetčano čitanu osudu po sudcu u sudnici; ili tako da se strankama saobći da se osuda nalazi u sudskoj uredovnici i da im se ujedno dade ovlaštenje, da ju pročitaju i da zatraže njezin priepis; ili konačno da se strankama, gdje postoji takav običaj, priepis osude pošalje javnom dostavom po odredbi kan. 1719.«

Kod ženitbenih sudova zagrebačke crkvene pokrajine postupalo se je tako, da se je odpravak osude dostavljao strankama putem nadležnoga župskoga ureda. Župnik je strankama predao osudu uz dostavnicu, koju su stranke podpisale i koju ju župnik povratio sudu, da se uloži u spise. Smatralo se, da taj način proglašenja podpunoma odgovara propisu kanona 1877., koji kod trećega načina proglašenja putem javne dostave (pošte) upućuje na kanon 1719, a ovaj osim dostave poštom predviđa i dopušta i drugi koji način dostave, ako je prema mjestnim prilikama posve siguran. Međutim je jedan crkveni sud izvan naše crkvene pokrajine, kao delegovani prizivni sud, stao na gledište, da je takovo proglašenje osuda putem župskoga ureda u protivnosti s odredbama kanona 1877. u vezi s kk. 1724, 1715, 1721 § 1 i 1722 § 1, pa da je stoga nevaljano i ništavo, pa da osude ovako »nevaljano« proglašene nisu uobće pravno proglašene i stoga ne zadobivaju konačne pravne moći odnosno da rok za priziv teče i dalje sve dok se propisno ne proglase.

Kako se taj crkveni sud nije nikakvim razlozima dao uvjeriti, da to njegovo gledište nije opravdano, moralo se je cijelo pitanje iznieti na rješenje Svetoj Stolici. Sveti Zbor za Sveta otajstva (S. Congregatio de Sacramentis) odgovorio je odpisom od 26. siečnja 1944. N. 6/44. Vig. da se prema obrazloženom mišljenju njezinog stručnog savjetnika (Votum Consultoris P. F. M. Cappello, S. I.) kod nas zavedeni način proglašenja osuda ima smatrati z a k o n i t i m, v a l j a n i m i d o p u š t e n i m. (»Omnibus attente consi-ratis, ambigi nequit de liceitate ac validitate publicationis sententiae, secundum morem ab immemorabili vigentem apud Tribunal Dioecesanum Zagrebiense, ideoque ad propositum dubium esse respondendum: A f f i r m a t i v e, seu modum publicationis sententiae vigentem penes Tribunal Zagrebiense esse validum et licitum«).